

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجلس شورای اسلامی

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

یادری از خداوند سبحان و احمقانه این که عالم مفسر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان در مکتب پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه آیه است جایگاه دانشگاه و اختیاری فرهنگ و تمدن بشری که یادآور جنبان و احسان هدایت علمی و اخلاقی دانش و انکشاف آزاد اسلامی است که می گویم: اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تعقل کنیم:

- ۱- اصل برابرت: احترام بر برابرت جویی از حرکت زرقار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را در رتبه های غیر علمی می آید.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید به جنبان از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تمهید به رواج دانش و دانش بنیان تحقیقات و انتقال آن به مکانان علمی و دانشگاهی به غیر از مولودی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم و حرمت دار انجام تحقیقات در رعایت جانب تعدد خود مولودی از حرکت حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: احترام بر رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان) حیوان و نباتات و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تمهید به رعایت از اسرار و اطلاعات محرمانه از افراد سازمان یا کشور دیگر افراد و نهادی مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل شصت جویی: تلاش در راستای پی جویی شصت و فناوری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی شصت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشمندان و کاتبان و نگارندگان پژوهش.
- ۹- اصل منع بی: تمهید به رعایت مسامح علی و در نظر داشتن به پیشرو توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی ، گروه جغرافیا
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش : جغرافیای سیاسی

عنوان :

بررسی زمینه های همگرایی و واگرایی اقوام عراق بر امنیت ملی ایران

استاد راهنما :

دکتر محمد اخباری

استاد مشاور :

دکتر رضا تاجفر

پژوهشگر :

محمد مهدی خضر صادقی خرم

پاییز ۱۳۹۲

تقدیم به:

جانبازان شیمیایی هشت سال دفاع مقدس که در عرصه پیکار قهرمانانه حماسه آفریدند و

همسر عزیزم که مراد به شمر رسیدن این تحقیق یاری کرد.

تقدیر و تشکر

باتقدیر و تشکر از استاد کرانامیه جناب آقای دکتر محمد اخباری که در جایگاه استاد راهنما در به ثمر رساندن این پایان نامه بنده رایاری نموده اند و از وجود محضر ایشان در تدریس عالمانه بهره مند گشتم و با تشکر و سپاس از استاد کراتقدر آقای دکتر رضا تاجفخر که در مقام استاد مشاور از محضر پر فیض و راهنمایی پر بار ایشان بهره مند شدم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب محمد مهدی خضر صادقی خرم دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۹۰۰۷۶۴۰۸۷ در رشته جغرافیای سیاسی که در تاریخ ۹۲/۷/۲۹ از پایان نامه خود تحت عنوان:

بررسی زمینه های همگرایی و واگرایی اقوام عراق بر امنیت ملی ایران

با کسب نمره ۱۷/۵ و درجه بسیارخوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در موارد که دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام .

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است .

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم .

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ : ۹۲/۷/۲۹

دانشجوی کارشناسی ارشد محمد مهدی خضر صادقی خرم از پایان نامه خود دفاع نموده و با
نمره ۱۷/۵ بحروف هفده و نیم و با درجه بسیارخوب مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

XX

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۱۵۰۶۹۱۲۰۱۲
عنوان پایان نامه: بررسی زمینه های همگرایی و واگرایی اقوام عراق بر امنیت ملی ایران		
نام و نام خانوادگی دانشجو: محمد مهدی خضر صادقی خرم	تاریخ شروع پایان نامه: ۹۱/۹/۹	تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۲/۷/۲۹
شماره دانشجویی: ۹۰۰۷۶۴۰۸۷		
رشته تحصیلی: جغرافیای سیاسی		
استاد /استادان راهنما: دکتر محمد اخباری		
استاد/استادان مشاور: دکتر رضا تاجفر		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>عراق جدید واجد تحولاتی است که تغییر در ساختار قدرت و هویت آن باعث دگرگونی هایی در ژئوپولیتیک و رویکردهای بازیگران خاورمیانه ای شده است. حضور شیعیان و اکراد در ساخت قدرت بغداد، حذف رژیم کینه توز بعثی، تغییر رویکرد «عربی - سنی» به «عربی - شیعی - کردی» در فضای سیاسی عراق، فرصت های بوجود آمده در عراق جدید در جهت منافع و امنیت ملی ایران است. حضور بازیگر فرامنطقه ای امریکا و بازیگران منطقه ای دیگر در آمایش و روند تحولات عراق نوین باعث اتخاذ استراتژیهای سیاسی امنیتی ویژه ایران در قبال این واقعیات شده است. در این راستا حضور اقوام قومی و مذهبی عراق و وحدت و همگرایی این اقوام نقش بسزایی برای اهداف و منافع ایران بازی میکند. حضور شیعیان در راس هرم سیاسی عراق، عنصر کردی، مسائل مرزی، منافع بازیگران منطقه ای و... از جمله دغدغه هایی است که رویکرد های استراتژیک ایران در عراق را توجیه و تبیین می نماید. پژوهش ذیل در پی تحلیل رویکردهای سیاسی - امنیتی ایران در قبال تحولات عراق نوین می باشد و با بررسی فرصت ها و چالش های امنیتی ایران در این کشور، سعی در ارائه رویکردهای بهینه استراتژیک در قبال تحولات عراق نوین در جهت افزایش و کارایی امنیت ملی ایران دارد.</p> <p>روش تحقیق توصیفی - تحلیلی میباشد و نتیجه این تحقیق: همگرایی اقوام عراق و ایجاد یک کشور باثبات سیاسی، اقتصادی و امنیتی و جلوگیری از نفوذ کشورهای فرامنطقه ای و در نهایت بوجود آمدن فضای امنیتی مناسب در شرق جمهوری اسلامی ایران در راستای منافع و امنیت ملی ایران میباشد.</p>		

مناسب است تاریخ امضا:
مناسب نیست

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات طرح تحقیق
۱-۱	بیان مسئله ۲
۲-۱	اهمیت موضوع ۴
۳-۱	اهداف تحقیق ۴
۴-۱	پرسش های تحقیق ۴
۵-۱	فرضیه تحقیق ۴
۶-۱	متغیرهای تحقیق ۵
۷-۱	قلمرو تحقیق ۵
۸-۱	روش تحقیق ۵
۹-۱	روش گردآوری مطالب ۵
۱۰-۱	ساختار پایان نامه ۶
	فصل دوم: مفاهیم و نظریه چهارچوب نظری تحقیق
۱-۲	همگرایی و واگرایی ۹
۱-۱-۲	همگرایی و واگرایی در روابط بین الملل ۱۱
۲-۱-۲	همگرایی ۱۱
۳-۱-۲	عوامل شکل گیری همگرایی ۱۳
۲-۲	واگرایی ۱۴
۱-۲-۲	نظریه های همگرایی و واگرایی ۱۶
۴-۱-۲-۲	نظریه ارتباطات ۱۷
۵-۱-۲-۲	کارکردگراها ۱۸
۶-۱-۲-۲	فدرالیست ها ۲۰
۷-۱-۲-۲	نظریه نیازها و وابستگی متقابل ۲۲
۸-۱-۲-۲	کن بوث ۲۲
۹-۱-۲-۲	نظریه همگرایی منطقه ای ۲۳
۱۰-۱-۲-۲	نظریه کانتوری و اشیگل ۲۳

۲۵	۲-۲-۲ همگرایی و سازمانهای بین المللی و منطقه ای
۲۸	۳-۲ تعاریف قوم و قومیت
۲۹	۱-۳-۲ انواع قوم
۲۹	۲-۳-۲ هویت قومی
۳۰	۳-۳-۲ چارچوب مفهومی برای مطالعه هویت قومی
۳۰	۴-۳-۲ وجه تمایز هویت قومی و هویت ملی
۳۱	۵-۳-۲ قومیت و دولت
۳۲	۶-۳-۲ مفهوم به هم آمیخته قوم با ملت
۳۲	۷-۳-۲ جهان بینی قومی
۳۳	۸-۳-۲ قوم گرایی نژادی
۳۴	۹-۳-۲ مکتب کارکردگرایی
۳۴	۱-۹-۳-۲ مدرنیته و همبستگی گروه قومی
۳۵	۳-۹-۲ جهانی شدن و تقویت هویت قومی
۳۶	۴-۲ امنیت
۳۶	۱-۴-۲ مفهوم امنیت
۳۷	۱-۱-۴-۲ مفهوم امنیت در دوران جنگ سرد
۳۹	۳-۴-۲ نظریه های واژه امنیت
۳۹	۱-۳-۴-۲ نظریه والتریپمن
۳۹	۲-۳-۴-۲ نظریه آرنولد و لفرز
۴۰	۴-۴-۲ مفاهیم ارزشی واژه امنیت
۴۳	۵-۲ امنیت ملی
۴۳	۱-۵-۱ نظریه های امنیت ملی
۴۴	۲-۵-۱ مؤلفه های جدید امنیت ملی
۴۵	۳-۵-۲ مشروعیت سیاسی و امنیت ملی
۴۶	۴-۵-۲ تساهل قومی - مذهبی و امنیت ملی:
۴۷	۵-۵-۲ توانمندی اقتصادی و امنیت ملی:
۴۷	۶-۵-۲ دسترسی به منابع طبیعی و استراتژیک
۴۸	۷-۵-۲ توانمندی نظامی

۴۹	۸-۵-۲ مؤلفه های لحاظ نشده در امنیت ملی
۵۱	مدل طرح تحقیق
	فصل سوم: تشریح جغرافیایی منطقه مورد مطالعه
۵۳	۱-۳ مقدمه
۵۳	۲-۳ تاریخچه
۵۴	۳-۳ ایران
۵۴	۱-۳-۳ همسایگان ایران
۵۴	۲-۳-۳ وسعت
۵۵	۳-۳-۳ جمعیت
۵۶	۴-۳-۳ جغرافیای ایران
۵۷	۵-۳-۳ آب و هوا
۵۹	۶-۳-۳ دین
۵۹	۷-۳-۳ اقوام ایران
۶۲	۱-۷-۳-۳ الگوی ترکیبی اقوام ایران از منظر فضایی و جغرافیایی
۶۴	۲-۷-۳-۳ قوم آذری
۶۴	۳-۷-۳-۳ قوم کرد
۶۴	۴-۷-۳-۳ قوم عرب
۶۵	۵-۷-۳-۳ قوم بلوچ
۶۵	۶-۷-۳-۳ قوم ترکمن
۶۵	۷-۷-۳-۳ قوم لر
۶۶	۸-۳-۳ زبان
۶۷	۹-۳-۳ سیاست
۶۸	۱۰-۳-۳ روابط خارجی
۶۸	۱۱-۳-۳ اقتصاد ایران
۷۰	۱۲-۳-۳ صنایع
۷۰	۱۳-۳-۳ منابع و معادن
۷۱	۱۴-۳-۳ تقسیمات کشوری
۷۳	۴-۳ عراق

۷۳	..... ۱-۴-۳ همسایگان عراق
۷۳	..... ۲-۴-۳ وسعت
۷۳	..... ۳-۴-۳ جمعیت
۷۵	..... ۴-۴-۳ جغرافیا و آب و هوا
۷۷	..... ۵-۴-۳ دین
۷۷	..... ۶-۴-۳ اقوام و مردم
۷۷	..... ۱-۶-۴-۳ شیعیان
۷۸	..... ۲-۶-۴-۳ قوم کرد
۷۹	..... ۳-۶-۴-۳ اقوام سنی
۷۹	..... ۴-۶-۴-۳ ترکمن ها
۷۹	..... ۵-۶-۴-۳ آسوری ها
۸۰	..... ۷-۴-۳ زبان
۸۱	..... ۸-۴-۳ سیاست
۸۲	..... ۹-۴-۳ اقتصاد
۸۳	..... ۱۰-۴-۳ صنایع و منابع
۸۳	..... ۱-۱۰-۴-۳ بخش شمال عراق
۸۳	..... ۲-۱۰-۴-۳ مناطق مرکزی عراق
۸۳	..... ۳-۱۰-۴-۳ منطقه جنوب عراق
۸۳	..... ۱۱-۴-۳ تقسیمات کشوری
	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل
۸۶	..... ۱-۴ نگاه ایران و عراق در طول تاریخ
۸۶	..... ۲-۴ سیاست خارجی عراق در طول تاریخ
۸۷	..... ۳-۴ الزامات تحمیلی همسایگی عراق برای ایران
۸۸	..... ۴-۴ تاریخچه روابط ایران و عراق
۸۸	..... ۵-۴ اهمیت عراق در امنیت ملی ایران
۸۹	..... ۱-۵-۴ همگرایی و واگرایی
۸۹	..... ۱-۱-۵-۴ شرایط محقق شدن همگرایی
۹۰	..... ۲-۱-۵-۴ عوامل واگرایی ملت از دولت

- ۹۰ ..... ۳-۱-۵-۴ عوامل بروز واگرایی در عراق و منطقه
- ۹۱ ..... ۴-۱-۵-۴ اقوام و کشور ساختگی
- ۹۲ ..... ۲-۵-۴ مسائل مرزی ایران و عراق
- ۹۳ ..... ۳-۵-۴ تاریخچه روابط همجواری ایران و عراق
- ۹۳ ..... ۴-۵-۴ مرز ایران و عراق
- ۹۴ ..... ۵-۵-۴ عوامل اختلافات مرزی
- ۹۴ ..... ۶-۴ تاثیر عوامل منطقه بر مداخله گران فرا منطقه ایی
- ۹۶ ..... ۷-۴ عوامل همگرایی ایران و عراق
- ۹۷ ..... ۱-۷-۴ منابع عظیم انرژی
- ۹۸ ..... ۲-۷-۴ حاکمیت اسلام در میان ایران و عراق
- ۹۸ ..... ۸-۴ عراق جدید و امنیت ملی ایران
- ۹۸ ..... ۱-۸-۴ نقش ژئوپولیتیکی عراق در امنیت ملی ایران
- ۹۹ ..... ۱-۱-۸-۴ ژئوپلتیک اقوام عراق
- ۹۹ ..... ۲-۸-۴ تحولات داخلی و تغییر قدرت اقوام عراق بر امنیت ملی ایران
- ۱۰۰ ..... ۳-۸-۴ چالش های مذهبی
- ۱۰۱ ..... ۴-۸-۴ چالش های ناشی از هویت های قومی
- ۱۰۱ ..... ۵-۸-۴ تاثیرات سیاسی - استراتژیک
- ۱۰۲ ..... ۹-۴ منافع رقبای منطقه ای و بین المللی ایران در عراق جدید و تاثیر آنها بر اقوام عراق
- ۱۰۲ ..... ۱-۹-۴ رقبای منطقه ای
- ۱۰۲ ..... ۱-۱-۹-۴ عربستان
- ۱۰۴ ..... ۲-۱-۹-۴ ترکیه
- ۱۰۶ ..... ۳-۱-۹-۴ اسرائیل
- ۱۰۷ ..... ۲-۹-۴ امریکا رقیب بین المللی
- ۱۰۸ ..... ۱۰-۴ راهبرد و نظریه های سیاست خارجی ایران در عراق جدید
- ۱۰۸ ..... ۱-۱۰-۴ رویکرد ایده آلیستی و همگرایی
- ۱۰۹ ..... ۲-۱۰-۴ رویکرد رئالیستی
- ۱۱۰ ..... ۳-۱۰-۴ رویکرد سازه انگاری
- ۱۱۱ ..... ۴-۱۰-۴ دیدگاه عملگرایانه : عراق یک واقعیت موجود

۱۱۲.....	۱۱-۴ راهبرد بهینه سیاسی - امنیتی ایران در عراق نوین
۱۱۲.....	۱-۱۱-۴ اقوام شیعی
۱۱۳.....	۱-۱-۱۱-۴ ائتلاف ایران و حکومت شیعی در عراق
۱۱۴.....	۱۱-۴-۱-۲ هلال شیعی ایدئولوژیک یا عملگرا
۱۱۵.....	۱۱-۴-۲ عنصر کردی
۱۱۷.....	۱۲-۴ متغییر رقبای منطقه ای
۱۱۷.....	۱-۱۲-۴ اسرائیل
۱۱۸.....	۱۲-۴-۲ ترکیه
۱۱۹.....	۱۲-۴-۳ عربستان سعودی
۱۲۰.....	۱۲-۴-۴ امریکا: رقیب بین المللی
۱۲۲.....	۱۳-۴ مسائل مرزی (معاهدات ، غرامت ، توافق نامه صلح و..)
	فصل پنجم: جمع بندی ، اثبات فرضیات ، نتیجه گیری
۱۲۴.....	۱-۵ جمع بندی
۱۲۸.....	۲-۵ اثبات فرضیه
۱۲۸.....	۱-۲-۵ اثبات فرضیه اصلی
۱۲۹.....	۲-۲-۵ اثبات فرضیه فرعی
۱۳۰.....	۳-۵ نتیجه گیری
۱۳۲.....	۴-۵ پیشنهادات
۱۳۳.....	منابع و ماخذ

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۰	نمودار شماره ۱
۴۱	نمودار شماره ۲
۵۰	نمودار شماره ۳
۵۵	نمودار شماره ۴
۷۰	نمودار شماره ۵
۷۵	نمودار شماره ۶
۸۲	نمودار شماره ۷

فهرست نقشه ها

صفحه	عنوان
۵۶	نقشه شماره ۱ : کشور ایران
۵۸	نقشه شماره ۲ : توپوگرافیک کشور ایران
۶۱	نقشه شماره ۳ : اسکان قومیت های کشور ایران
۷۲	نقشه شماره ۴ : تقسیمات کشوری ایران
۷۴	نقشه شماره ۵ : کشور عراق
۷۶	نقشه شماره ۶ : توپوگرافیک کشور عراق
۸۴	نقشه شماره ۸ : تقسیمات کشوری عراق

فصل اول

کلیات طرح تحقیق

۱-۱ بیان مسئله :

پس از فروپاشی امپراطوری عثمانی ، مرزها و سرزمین های جدید التاسیس بوجود آمد که یکی از این کشورها عراق بود. فرایند شکل گیری ملت در عراق با مشکلات ساختگی بودن کشور عراق توسط بریتانیا، معرکه مفاهیم ملی گرایی در عراق و ترکیب آن با ایدئولوژی های متعارف ، زمینه را برای این تعلل و حتی اشتباهات تاریخی فراهم کرد. دولت های عراق نیز با توجه به حاکمیت سنی ها و حضور نظامیان و گسترش ایدئولوژی خاص خود، این شکاف های اجتماعی را در عراق پر نکردند و به آن دامن زدند.

کشور عراق به دلیل موقعیت ژئوپلیتیکی ، جغرافیای سیاسی و انسانی و ترکیب جمعیتی کاملاً ناهمگون (شیعه ، سنی، کرد، عرب، ترکمن) یکی از تاثیر گزارترین و پر حاشیه ترین کشور های منطقه میباشد.

از بدو تشکیل کشورعراق دولت های حاکم با چالشی به نام قومیت گرایی و تعدد اقوام روبرو بود که با ناتوانی حکام در تامین عدالت بین اقوام این امر به معضل سیاسی در این کشور تبدیل شد. دولت هایی که از ابتدای استقلال عراق در راس کار بودند هیچگاه به حقوق گروه های قومی و مذهبی توجه نداشتند و به همین خاطر اقلیت ۲۰٪ سنی همیشه بر اکثریت ۶۰٪ شیعه حکومت می کردند و کردها همواره در صدد استقلال بودند و مبارزات طولانی کردها و شیعیان دولت را وادار به اقدام نظامی گسترده نمود که با اقدامات سرکوب گرایانه ، ضمن مطرح شدن مسایل کردها و شیعیان در سطح بین المللی ، دستاویزی برای دیگر کشورها شد تا به بهانه حمایت از گروه های قومی و مذهبی سکوب شده و تامین امنیت آنها وارد عراق شده و این کشور را اشغال کنند.

پس از فروپاشی رژیم بعث عراق و صدام حسین، اقوام عراق از یوق استعمار صدام و رژیم بعث رها شده و نگاه آنها را به سمت و سوی خودمختاری معطوف شد که همین امر آثاری را نیز بر اقوام بخصوص اکراد ایرانی گذشته است که در این سطح و شاخصه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را به چالش کشیده است.

بر همین اساس، امروزه کرد عراقی ابتدا کرد است نه عراقی یا سنی یا شیعه و یا مذهب دیگر. عرب شیعی ابتدا شیعه است، بعد عراقی و در نهایت عرب. عرب سنی به دنبال این است که ابتدا عرب سنی باشد بعد عرب عراقی.

جنگ های اول، دوم و سوم خلیج فارس را میتوان اثرات سوء مدیریت و بی عدالتی حکام در برابر اقوام قومی مذهبی دانست و اینک عراق کانون بحرانی است که امنیت کل منطقه را تهدید میکند. یکی از کشورهای همسایه عراق جمهوری اسلامی ایران می باشد که دارای مرز مشترک آبی، خاکی طولانی با این کشور است و تحولات عراق تاثرات فراوانی در مسائل امنیتی، سیاسی و دیپلماتیک ایران دارد و در طول ۵۰ سال گذشته نقش مهمی را در حوزه های امنیتی و سیاسی ایران بازی کرده که میتوان ۸ سال جنگ تحمیلی حزب بعث را اشاره کرد.

طی نیم قرن گذشته نگاه ایران و عراق به یکدیگر، نگاهی امنیتی بوده است. در وضعیت جدید با وارد شدن عناصری تازه در حوزه سیاسی عراق، جایگاه این کشور در سیاست خارجی ایران اهمیت بیشتری یافته است. در واقع، گرایشها از تخاصم و تضاد به رقابت و همکاری میل کرده است.

برای نخستین بار با حضور شیعیان در راس قدرت عراق و شکل گیری نوعی جدید از ساختار قدرت و با ترمیم و بهبود روابط با مردم و دولت جدید عراق، ایران سیاست کلی خود را از "امنیت سازی" به "فرصت سازی" در قبال این کشور سوق داده است. در چنین فضایی باتوجه به همسایگی و عضویت عراق به عنوان بخشی از حوزه تمدنی و فرهنگی ایران و اشتراکات مذهبی بین دو ملت و تحولات آن، خواسته یا ناخواسته محیط سیاسی - امنیتی ایران از این فضا تاثیر می گیرد.

در این تحقیق درصدد شناخت اقوام قومی - مذهبی عراق و ترکیب ناهگون جمعیتی این کشور و بررسی زمینه های همگرایی و واگرایی این اقوام بر امنیت ملی ایران، منطقه و نفوذ کشور های فرا

منطقه ایی هستیم . و آیا واگرایی اقوام قومی مذهبی عراق امنیت ملی ایران را تهدید می کند؟ و آیا همگرایی این اقوام باعث جلوگیری از نفوذ کشورهای فرا منطقه ایی میگردد؟

۱-۲ اهمیت موضوع :

شناخت اقوام قومی و مذهبی عراق و موقعیت حساس ژئوپلیتیکی منطقه و مرزهای نابسامان ایران و عراق و حوزه فعالیت کشورهای فرامنطقه ای در این محدوده باعث شده که کشور عراق یک همسایه استراتژیک و مهم برای جمهوری اسلامی ایران تلقی شود و این امر به ناچار سیاست خارجی و و منافع ملی و امنیت ایران را مورد مخاطره جدی قرار می دهد لذا اتخاذ دیپلماسی هوشمندانه در برابر اقوام گریز از حکومت مرکزی عراق ، از اهمیت بسزایی برخوردار است .

۱-۳ اهداف تحقیق:

این تحقیق سعی می کند با بررسی عوامل همگرا و واگرایی اقوام عراق و نقش این عوامل در نفوذ قدرت های فرا منطقه ای در اختلافات قومی - مذهبی عراق را بررسی و تاثیرات آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران پردازد.

از اهداف تحقیق ارائه راهکارها و روشهای مناسب برای مقابله با آثار مخرب واگرایی اقوام قومی مذهبی است که جمهوری اسلامی ایران را با خطرات جدی امنیتی مواجه می سازد.

۱-۴ پرسش های تحقیق :

سوال اصلی: آیا هم گرایی و واگرایی اقوام عراق در امنیت ملی ایران تاثیر دارد ؟

سوال فرعی : آیا هم گرایی این اقوام از نفوذ کشورهای فرا منطقه ای جلوگیری می کند؟

۱-۵ فرضیه تحقیق :

فرضیه اصلی : هم گرایی اقوام عراق از تهدیدات این کشور علیه مرزها و امنیت داخلی ایران می کاهد .